

Historický negativizmus vo vzťahu k nacistickým a ku komunistickým zločinom

Anna Zofia Cichočka, PhD.

V 20. storočí sa nemecký nacistický a komunistický režim dopúšťali masových zločinov v obrovskom rozsahu. Historický negativizmus sa najčastejšie vzťahuje na holokaust (známy aj ako šoa), teda na vyhladzovanie židov Nemcami a ich spojencami. V skutočnosti sa však tento jav vzťahuje aj na iné zločiny, za ktoré sú zodpovedné oba totalitné systémy, ako aj na genocídu Arménov v Osmanskej ríši.

V rozpore s dôkazmi a so skutočnosťami

Na konci [druhej svetovej vojny](#) spojenecké sily oslobodili nemecké koncentračné tábory a ukázali svetu filmy a fotografie s hromadami tiel zavraždených. Napriek kvalitnej dokumentácii nemeckých zločinov vrátane veľkého počtu svedectiev preživších sa už krátko po vojne objavili prvé pokusy o popieranie ich existencie. Skutočnosť genocídy sa priamo popierala alebo sa minimalizoval jej rozsah a hľadali sa hodnoverné výhovorky.

Jedným z dôvodov klamaní o minulosti bola túžba rehabilitovať nacizmus, najmä zo strany bývalých funkcionárov a podporovateľov režimu, ako aj vlád, ktoré s ním spolupracovali, v snahe zbaviť sa spoluzodpovednosti.

Hlavným dôvodom popierania holokaustu je antisemitizmus, teda nepriateľstvo voči židom a ľuďom židovského pôvodu.

Takéto stanovisko má často podobu konšpiračnej teórie, podľa ktorej bol holokaust od začiatku vymyslený v záujme „medzinárodného židovského sprisahania“, ktoré ovláda svet, alebo v záujme Izraela. Mimochodom, popiera aj genocídu, ktorej obeťou sa stali iné národnostné skupiny ako Židia.

Podľa popieračov boli dôkazy o existencii šoa (vrátane svedectiev tých, ktorí prežili) sfaľované spojencami alebo samotnými židmi. Iní popierajú genocídny charakter šoa a tvrdia, že išlo len o plán vyhnať všetkých židov z Nemecka. Koncentračný tábor Auschwitz vykresľujú ako priemyselný komplex, v ktorom väzni predstavovali pracovnú silu. Takisto výrazne podhodnocujú počet obetí. Hľadajú si výhovorky. Zdôrazňujú Hitlerovu údajnú úlohu v boji proti komunizmu alebo napríklad tvrdia, že nemecká politika nebola o nič brutálnejšia ako politika Spojených štátov amerických a Spojeného kráľovstva. V Nemecku sa objavil termín „holokaust bômb“, ktorý sa vzťahuje na spojenecké nálety na Drážďany. Niektorí popierači obviňujú aj obeť, napríklad tvrdia, že si holokaust zavinili sami tým, že sa podieľali na zavádzaní bolševizmu.

➤ Demonštrácia krajne pravicových organizácií v Drážďanoch vo februári 2017 pri príležitosti výročia bombardovania mesta. Na fotografii je transparent s nápisom *Allierter Bombenholocaust der deutschen und tschechischen Städte* („bombardovací holokaust nemeckých a českých miest zinscenovaný Spojencami“).

Negativizmus propagujú najmä pseudobádatelia, často spojení s krajne pravicovými alebo krajne ľavicovými skupinami. Najznámejšími sú David Irving z Anglicka, David Duke (bývalý vodca americkej rasistickej organizácie Ku-Klux-Klan) a Ernst Zündel (zakladateľ veľkého pronacistického propagandistického centra v Kanade).

Títo pseudobádatelia spochybňujú najmä existenciu plynových komôr – zariadení používaných na usmrcovanie ľudí jedovatým plynom (Zyklon B) v táboroch – a spochybňujú masový charakter zločinu. Na tento účel vypracovali zdanlivo vedecké odborné posudky, v ktorých sa odvolávajú na údajne objektívne výsledky chemických testov omietky odobratej zo stien plynových komôr. Popieranie holokaustu podporujú aj niektoré vlády z Blízkeho východu, ktoré sú v konflikte s Izraelom (napríklad Irán a Sýria).

Za popieranie nemeckých zločinov možno považovať aj to, že politici a médiá na celom svete vedome alebo z nevedomosti používajú termín „poľské koncentračné tábory/tábory smrti“ na označenie nemeckých nacistických koncentračných táborov zriadených na území Tretej ríše a v krajinách, ktoré okupovala.

Vedie to k zahmlievaniu otázky zodpovednosti Nemecka za spáchané zločiny tým, že sa toto bremeno prenáša na Poliakov. Takzvaný „mýtus čistého *Wehrmachtu*“ (falošné tvrdenie, že nemeckí vojaci sa počas druhej svetovej vojny nepodieľali na nacistických zločinoch), ktorý sa presadzuje od konca druhej svetovej vojny, slúžil aj na to, aby ich zbavil zodpovednosti.

Podobne aj tvrdenie, že Rakúsko bolo prvou Hitlerovou obeťou, priznávalo rakúskej spoločnosti status obeť vo všeobecnosti. Kolektívne potlačila fakt, že v skutočnosti boli Rakúšania medzi páchatelmi holokaustu jednoznačne nadpriemerne zastúpení.

Spoločníci Iži

Zločin a teror boli v prvom komunistickom štáte prítomné od jeho vzniku v [Rusku v roku 1917](#). Informácie o masových vraždách, mučení, popravách, koncentračných táboroch (gulagoch), otrockej práci a organizovanom hlade, ktoré sa dostali na Západ, však neboli dostupné tým, pre ktorých bolševické Rusko predstavovalo splnený sen o novom, lepšom svete a politickom či ekonomickom partnerovi. Sovietsky zväz zároveň s cieľom utajiť svoje zločiny pred svetom viedol intenzívnu propagandistickú kampaň. Ukázalo sa, že jej cennými spojencami sú stúpenci Západu, ktorých mal sovietsky vodca Lenin označiť za „užitočných idiotov“.

Na utajovaní sovietskych zločinov a následnom klamstve sa podieľali mnohí západní intelektuáli – ľudia z oblasti kultúry a umenia, ako aj novinári.

Propaganda padla na úrodnú pôdu najmä v 30. rokoch 20. storočia, počas [velkej hospodárskej krízy](#) a po nástupe Hitlera k moci, keď bol ZSSR vnímaný ako pozitívna protiváha problémov Západu. Tí, ktorí hovorili pravdu o komunizme, boli považovaní za podporovateľov nacizmu. Keď sa Stalin počas druhej svetovej vojny stal spojencom západných krajín, ich vlády sa snažili umlčať informácie o komunistických zločinoch. Až po začiatku [studenej vojny](#) (konflikt medzi ZSSR a Západom) v roku 1947 ich západní spojenci prestali kryť. **Svedectvá tých, ktorí prežili gulagy a ocitli sa na Západe, však dlho spochybňovali mnohí stúpenci ZSSR.** Napríklad vo Francúzsku, kde bol komunistický vplyv obzvlášť silný, mohla byť kniha Gustava Herlinga-Grudzińskiego *A World Apart* obsahujúca spomienky na gulagy publikovaná až v roku 1985, teda viac ako tridsať rokov po jej prvom vydaní.

Lož o sovietskych zločinoch sa však pomaly začala rúcať. V roku 1956 na 20. zjazde komunistickej strany Nikita Chruščov odhalil pravdu o niektorých „deformáciách“ za Stalina. Skutočnosť, že táto informácia pochádzala od samotného sovietskeho vodcu, urobila na Západ dojem. Vyvrátil tvrdenia, že zločiny boli výmyslom protikomunistickej propagandy. Napriek tomu však nechýbali ani tí, ktorí tvrdili, že sa uskutočnili len za Stalina, a popierali ich rozsah. Iní hľadali ospravedlnenie zločinov: napríklad hlásali falošnú teóriu, že zapadajú do „logiky dejín“ a sú nevyhnutnou podmienkou rýchlej modernizácie a industrializácie Ruska. Našli sa aj takí, ktorí boli sklamaní zo Stalina a svoje sympatie presunuli k iným masovým zločincovi, najmä k čínskemu komunistickému vodcovi Mao Ce-tungovi.

Skutočné zemetrasenie na Západe spôsobilo až vydanie *Súostrovia Gulag* ruského spisovateľa Alexandra Solženicyna v roku 1973, ktoré potvrdilo existenciu gulagov. Táto obžaloba komunizmu zásadne zmenila postoj Západu ku komunistickým zločinom a k ich obetiam.

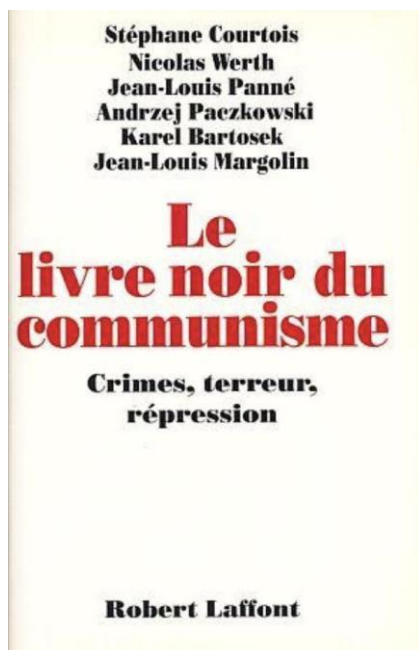
Zverstvá komunistického štátu sa stále dali popierať, ale už nie v rámci hlavného prúdu verejnej diskusie.

Po páde komunizmu sa prelomilo mlčanie o zločinoch v strednej a vo východnej Európe. Hoci v Rusku, krajine, ktorá sa nevie vyrovať so svojou komunistickou minulosťou, sa historické fakty s podporou úradov stále popierajú: čoraz častejšie sa popiera Katynský masaker a sponchybňuje sa genocídny charakter Holodomoru (známeho aj ako Veľký hladomor) – hladomor úmyselne spôsobeného orgánmi ZSSR, ktorý si vyžiadal najmenej tri milióny obetí.

Problém negácie je stále aktuálny

V roku 1997 *Le Livre noir du communisme. Crimes, terreur, répression* (Čierna kniha komunizmu: Zločiny, teror, represie) vyšla vo Francúzsku. Tento pokus o odhad počtu obetí komunizmu z rôznych častí sveta a najmä úvod historika Stéphane Courtoisa vyvolal na Západe mimoriadne búrlivé diskusie. Komunistické a ľavicové kruhy ostro kritizovali najmä tieto body: počet obetí, ktorý sa v publikácii uvádzal na 100 miliónov; tvrdenie, že násilie je neodmysliteľnou črtou komunizmu; a porovnávanie komunistického a nacistického režimu. Pokúšali sa ospravedlniť a znížiť význam komunistických zločinov (vrátane politikov ako francúzsky premiér Lionel Jospin [1997 – 2002]).

Le Livre noir du communisme. Crimes, terreur, répression – obálka prvého vydania, 2016 [prístup 7. apríla 2021]. Dostupné na Wikipédii: slobodnej encyklopédii: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Le_Livre_noir_du_communisme.jpg

← *Le Livre noir du communisme. Crimes, terreur, répression* (Čierna kniha komunizmu: Zločiny, teror, represie) je výsledkom práce historikov pod vedením Stéphane Courtoisa. Prvýkrát vyšla vo francúzštine v roku 1997 a bola preložená do 16 jazykov.

Známé argumenty sa používali napríklad o Stalinovej úlohe v boji proti Hitlerovi. Taktiež sa tvrdilo, že porovnávanie oboch totalít je zlahčovaním nacizmu a banalizáciou holokaustu.

Popieranie nacistických zločinov (najmä holokaustu) sa v súčasnosti považuje za trestný čin a v mnohých krajinách – najmä v Európe – je zákonom zakázané.

Voči popieračom sa vyvodzujú právne následky. Napríklad Irvinga odsúdil rakúsky súd na jeden rok väzenia za šírenie jeho myšlienok a Zündel bol odsúdený na tri roky. Popieranie Hitlerovho zločinu je verejne odsúdené. Dôvodom je skutočnosť, že nacizmus bol po druhej svetovej vojne uznaný za stelesnenie absolútneho zla.

↑ Muž v tričku s nápisom „СССР“ (ruská skratka pre „ZSSR“ v cyrilike) a s vlajkou s kladivom a kosákom pred Pamätníkom sovietskym vojakom, Tiergarten, Berlín 8. mája 2020 (75. výročie ukončenia druhej svetovej vojny).

Iné je to s komunizmom, ktorý je vo svete stále živý – existujú komunistické štáty, komunistické strany v mnohých krajinách fungujú legálne a marxisticko-leninská ideológia má stále svojich stúpcov. V mnohých ľavicových kruhoch sú komunistické zločiny stále tabu. Iba niekoľko krajín v Európe má legislatívu, ktorá zakazuje ich odmietanie. Komunistické symboly sú v popkultúre bežné. Kladivo a kosák alebo portréty komunistických revolučných vodcov, ako sú Mao a Che Guevara, zdobia tričká a elektroniku napriek tomu, že symbolizujú systém, ktorý má na svedomí viac obetí ako systém, ktorý predstavuje hákový kríž alebo Hitlerov obraz.

Preklad: Ústav pamäti národa (ÚPN)